

Qui ha fet l'ornitologia de l'Argipèlag?

A Menorca, molt de temps enrere

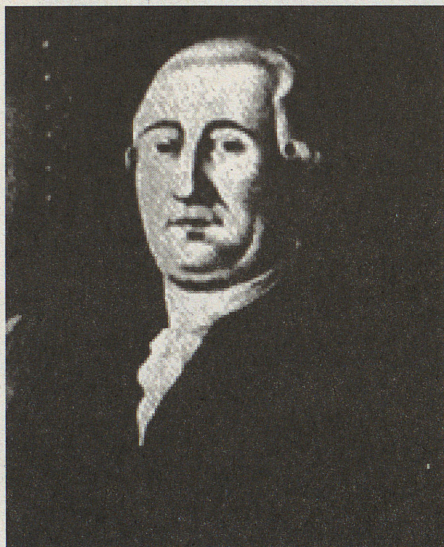
J. R. Jurado

El que entenem avui per Ornitologia i fins i tot l'observació d'aucells, comença a Menorca fonamentalment, de la mà de'n Hernández Ponsetí, n'Henrici, en Munn i en Josep Moll. Tenim però, molt abans, un parell de noms propis que, amb totes les limitacions de les èpoques passades, ens han fet arribar llistats d'espècies i s'els ha de reconèixer el mèrit de la curiositat científica i de l'observació, la qual cosa ha de bastar per situar-los entre els pioners pre-ornitològics. Parlarem avui, una mica, de'n George Cleghorn, en John Armstrong i el menorquí Joan Ramis i Ramis.

El primer d'ells, en George Cleghorn, va nèixer a Edinburg, el 13 de desembre de 1716. Amb el temps arribà a ser un notable metge militar especialitzat en malalties epidèmiques i com a tal va passar una temporada a Menorca que aleshores pertanyia a la corona britànica. De coneixements enciclopèdics, la curiositat de Cleghorn no es limitava a la ciència mèdica i entre altres moltes coses fou també un consumat meteoròleg essent l'iniciador de les observacions sistemàtiques dels fenòmens atmosfèrics a les Illes Balears. Fruit dels seus meticulosos estudis mèdics, realitzats a Menorca entre 1744 i 1749, edità a Londres en 1751, la seva obra *Observations on the epidemical diseases in Minorca* en la que inclou un llistat de 42 espècies d'aus. Aquestes espècies apareixen a més amb els noms llatins de l'època i moltes d'elles van seguides del noms populars menorquins.

John Armstrong fou coetani de l'anterior i també va estar destinat a la Menorca britànica maldament no sabem si es coneixien. Armstrong era enginyer militar i apassionat de la geologia i de la recerca de fòssils i va trespasar l'illa a dalt i a baix, fent observacions i prenent notes. Imbuït de l'esperit de la Il·lustració, va escriure una *History of the Island of Minorca* que

fou editada a Londres en 1752 i en la que també es parla de l'ornitofauna de Menorca.

Una mica més tardà dins la mateixa època, és en Joan Ramis i Ramis, figura ben destacada al món de la cultura menorquina. Va nèixer a Maó el 27 d'abril de 1746 al si d'una família acomodada i culta –son pare fou missèr i tots els germans cultivaren les ciències humanístiques-. Es va graduar en Retòrica i Poètica a la Universitat Literària de Mallorca i en Dret Civil i Canònic a la d'Avinyó.

Retrat que es conserva de Joan Ramis i Ramis

Tornat a Maó adquireix gran prestigi exercint d'advocat. L'any 1778 és un dels fundadors de la *Societat Maonesa de Cultura* essent ca seva seu i biblioteca, a on es tracten preferentment temes de ciències humanes i naturals.

Produeix poesia i teatre on destaca sobre totes, *Lucrecia* (1769), escrita quan només tenia 23 anys, essent però la millor mostra del Neoclassicisme català. Va escriure també *Història civil i política de Menorca* i amb el treball *Antigüedades cèlticas* es transformà en precursor essent el primer en fer estudis prehistòrics a tot l'estat espanyol. Joan Ramis va viure el canvi de sobirania del seu país quan Menorca deixà de ser britànica per passar a ser espanyola l'any 1783, fent minvar això la seva producció en llengua catalana.

L'any 1814 va compondre l'opuscle *Animalium, Vegetabilium, et Mineralium in Insula Minorica frequentiorum*, que és una mena de petit catàleg amb mostres dels tres regnes naturals que apareixen ordenats i escrits, tal i com anuncia la portada, segons les normes sistemàtiques linneanes i afegint els noms vernacles sempre que ha estat possible.

Hi ha errors com és ben lògic - el curiós nom de *Titeta traidora* aplicat a *Picus minor*-, pero hi ha tambe cites interessants com la *Grua amb caperutxo* (Balearica pavonina), i noms encantadors com *Gual-lera berberesca* (*Coturnix coturnix*), o *Tort cantador* (*Turdus philomelos*). En poques paraules, una petita joia que abarca fins a 57 espècies incloent algunes domèstiques. El polifacètic Joan Ramis i Ramis morí a Maó, el 12 de febrer de 1819.

Portada del catàleg de Joan Ramis editat a Maó el 1814

SPECIMEN
ANIMALIUM, VEGETABILUM, ET MINERALIUM
IN INSULA MINORICA FREQUENTIORUM
AD NORMAM LINNAEANI SISTEMATIS.

EXARATUM.

Accedunt nomina Vernacula in quantum fieri potuit.

Joan Ramis i Ramis

SUPERIORIBUS ANNUENTIBUS.

MAGONE BALEARIUM

Excudebat. Petrus Antonius Serra.

MDCCLXIV.